

34. Smstds.
35. Indkomne Breve til Cancelliet.
36. Kinch, Ribe Bys Hist. II. 397.
37. Ligpr. o. M. S.
38. Ligpr. v. Øllegaard Sehested.
39. Ligpr. o. Knud Sehested.
40. Smstds.
41. Samtidig Afskrift uden Underskrift i Sager fra Barritskov. 1640—1700.
42. Sager fra Barritskov 1462—1768.
43. Ligpr. o. M. S.
44. Ligpr. o. Arild Steen Sehested.
45. Sager fra Barritskov 1462—1768.
46. Ligpr. o. M. S.

Et autobiografisk brev fra Jens Johan Vangenstein til Christopher Hammer paa Melbostad.

Meddelt av **Aagaat Daae.**

I dette tidsskrifts række V b. 4 (1907) stod en avhandling av sognepræst Daniel Thrap: »Affamilien Vangensteinens papirer«, hvori findes autobiografiske meddelelser og dagboksuddrag av literat Jens Johan Vangenstein, der døde i Kristiania $\frac{8}{7}$ 1837. Da dette brev synes at supplere, hvad der findes av hans vita, har jeg troet, at dette maatte være av nogen interesse; idet jeg forøvrig henviser til nævnte avhandling, bør vel oplyses om ham: han repræsenterede Akerhus amt paa stortinget 1815—16, eiede og boede den gang paa gaarden Vilberg i Sørum; som man ser av dette brev havde han stærke litterære interesser, har skrevet meget, hvorav dog kun den mindste del er trykt.

Den gravskrift, han nævner, refererer til Kristian Lofthus og har indbragt ham stærke lovord av Henrik Wergeland, der karakteriserer ham som »varm fædrelands- og frihedsven«.

Stor opsigst vakte det, da Statsborgeren i 1834 indeholdt »10 sonetter til statsraad Kollett(!)«; til disse blev han utlagt som forfatter og dømt til 6 maaneders tukthus for at have krænket trykkefrihedsanordningen; senere blev det oplyst, at disse sonetter skyldtes en sindsyk løjtnant

von Hadeln, der paa denne maade hævnede sig, fordi hans bud paa Kongsberg sølvværk i 1832 ikke blev aproberet.

At han staver (Colbjørnsen og Collett) med K og Wilse med V er jo uhyrligheder.

Brevet er skrevet til den bekendte kancelliraad og justitsraad Christopher Hammer, der døde som generalkonduktør for Akershus amt paa Gaarden Melbostad i Gran i 1801; han var søn av sognepræst Anders Hammer og Birgitte Coldevin.

Christopher Hammer havde en meget udbredt korrespondance og var en slags mæcen for det daværende literært producerende Norge. Han var ugift, boede paa Melbostad, havde stort bibliotek og literære interesser; han legerede en stor del av sin formue til Kgl. norske videnskabernes selskab i Trondhjem, der ogsaa fik hans samling av bøger, manuskripter, naturalier, malerier m. m.; i R. Nyerups katalog av 1808 findes ogsaa fortegnelse over hans samling av bøger og manuskripter.

Til Medborgeren Justitsraad, Generalkonduktør pp.

K. Hammer fra J. J. Vangsten.

Vildberg, den 18. Decbr. 1797.

C'est par l'étude que nous sommes

Contemporains de tous les hommes

Et Citoyens de tous les lieux.

Jeg erindrer ej med Vished, hvem denne sanddrue Idée tilhører, men dette veed jeg: at een af de behageligste Belønninger for mine Lukubrationer i Musernes Republik er Erhvervelsen af Deres Hoyædelheds Yndest og Brevvexling. Af fuldeste Hjertetakker jeg for den Fornøielse og Undervisning Skrivelsen af 18. forrige med Bilage, hvilken jeg mødte i Kristiania har meddelt mig. Gid jeg kun besad saa megen Evne som Vilie at gjøre min oplyste Velynder Vederlag. Men til Tingen i koncentreret Korthed.

Jeg haver godt Oversettelsen af de fransk-græske Kunstord i Lafonds inddanskede Naturlære, Arbeidets Vanskelighed, især paa den Tid, skjønner jeg. Mit Exemplar apostoliserer nu blandt nogle Venner.

Det er Under, at ikke 1 Kjøbenhavnner Bogtrykkersvend ned-sætter sig i Kristiania som Mester, men maaske saadant forhindres som farligt? Det lader overalt som Pressen skal lammes. En gammel Hofmaxime! — En rask Prøve af Samleren, hvilket Tidsskrift D. H. maaske ikke holder, har jeg den Ære at vedlægge. — Hvor tør man dog betage Borgerne en Menneskerettighed, fordi nogle faae gaae for vidt? Disse kan jo passelig straffes.

Et godt Skrift kan ingen Despot tilintetgjøre. Det er sandt og vittigt, hvad Voltaire i Rahbeks Oversættelse siger derom:

Du brænder dem, Jerom! og Luen af de brændte
Din Næse sværtede, men mig til Lysning tændte.

Professor Slegel [Schlegel] har i mine Tanker skrevet mod Birchner som en Flegel.

Fra min H. Velynders lærde Jevnbroder Vilse havde jeg med denne Post Brev. Han fik ingen af de store nylig ledige Kald, thi han dyrker hverken Pietisteriet eller logrer for Magten eller sender Penge af Landet. Denne utrættelige Borger agter igen at vekke Universitetssagen af sin Dvale. Hver ærlig Norsk bør staae ham bi. Hans holdte Tale om »Nationaldøsigheden« kommer snart for Lyset i den seene »Hermoder« 10de Hefte. Gid han eller en Anden forderligst maatte kunne holde en »Oratio de Ortu progressis Vinurementis Akademix norvagiensis«.

Nu skulle jeg sige min ny Mæcen Lidt om mig selv til Underretning, men det er et vanskeligt Arbejde uden Lugt af Ostentation. Doch er sey gewagt!

Fra min tidligste Barndom har jeg havt en umættelig Læselyst, hvilken min sal. Fader formenterte. Efter privat Information af et Par Studenter og tilsidst af min nuværende Svoger Præsten Kejser [Keyser], deponerede jeg 16½ Aar gammel 1783 og tog juridisk Attestats efter Manduktion af Islænderen, nu Herredsfoged Snebjørn Asgiirsen Stadfeld, conjunctive med den forfulgte Student Kollett den 31. Oct. 85.

I Kjøbenhavn logerte jeg hos min Onkel Pehrson, Sekretær i det udenlandske Departement og Tyge Rothes fortroligste Ven, med hvem jeg ogsaa paa denne Maade blev bekendt foruden med mange andre fortjente Mænd.

Jeg rejste saa strax hjem og gik min skrantende Fader tilhaande i Fogedtjenesten. 1788 døde han og jeg var konstitueret i denne kritiske Krigs Tid. I Kra. havde jeg under Kammerherre Ankers Inkamination en lang Privataudients hos Prindsregenten, hvori jeg, uden videre Frugt, søgte om Anbringelse ved de udenlandske Expeditioner og Missioner.

I Juli 1790 embarkede jeg mig til K.havn for at sollicitere og see det store Indtog. Jeg gik ind i R.kammeret som Volontair. Men snart kjed af dette ensformige Væsen, gjorde jeg mig ferdig at gaae paa Eventyr til Petersborg, da Gesandten til Polen, Burke ikke blev bevilget nogen Sekretær. Men i det samme fik jeg af Forkjølelse paa et Ball en Angina. Rejsen til Rusland blev da opgivet. I dens Sted gjorde jeg en til alle Slottene i Sjælland.

Jeg var paa Vejen at indtræde som Lieutn. ved Kavalleriet, da just en Udsigt, som heller aldrig blev til Mere, aabnede sig for mig at komme ind i vor nu afskaffede Overhofret. Jeg tog derfor op til mit Fædreland paa Ernsts Skib d. 12. Oktbr., men maatte samme Nat udholde en gruelig — og for mange andre Sejlere fatal Storm i Kattegat, som nødte os at søge Marstrands Havn neste Morgen. Herfra lod jeg mig sætte over til Tjufkilen, besøgte og besaae Gottenborg og reed siden hjem over Id, Fredrikshald, Hafslund, Edsberg, mere end 40 Mile.

1791 berejste jeg Solløer, Hedemarken, 1792 var jeg atter paa Frederikshald, siden paa Bragnæs og omsider i Throndhjem, hvor jeg besaae alt seeværdigt under Major Kjeld Kolbjørnsens gode Ledsagelse. Den lærde borgerlige Stiftamtmand J. Fjeldsted gav mig blandt andet selv Undervisning i det gamle nordiske Sprog. Dokt. Hagerup ville foreslaaet mig til Medlem af deres Videnskabselskab, men jeg frabad mig den Gang denne Hædring. Efter et Besøg over Flakfjorden til Rejnsklostergaard, da beboet af Just. Rd. Hornemann, vendte jeg tilbage gennem Guldalen, Røraas, Østerdalen ganske solo. Paa Henrejsen havde jeg Følge af Majoren, Generalvejrmester Irgier lige til Dovre. Hos Fogden Hartmann saae jeg og en rar Samling af Oldsager f. ex. en fuldkommen Ringbrynje og af de ældste gothiske Sporer uden Kringel, men blot en Pigg i Enden ligesom nu de tyrkiske o. fl.

Men jeg vil ikke kjede med Opregnelsen af mine øvrige Ud- vandringer og Fota, kun Dette maa jeg tillægge, at jeg her blandt mine Bøger og Venner fører det roligste, nøisomste og sorgfrie Liv uden Ærgjerrighed, Frygt eller Misundelse. O dulce otium, peniomni negotio pulchrius.

»O fortuné rejour! o champs aimes des cieux
Ne puisje fixer ma course vagabonde
Et comme de vous seuls oublier tout le monde!«

Her bliver Ingen bagtalt. Her skjelder jeg ingen uden min Pen, naar den ikke vil flyde. — Med Hensyn til mine literære Arbejder, da ere de hidtil, og Gud veed om de bliver anderledes, ganske ubetydelige. Jeg har fra mit Studenteraar holdt Excerptbøger, hvor ogsaa forekomme Oversættelser og egne Udkast. Aparte har jeg forfattet og oversat henved 1 60 Stykker, større og mindre Poesier, begyndt en 2 Oversættelse af Sallust Bellum Juganthum, som man har sagt mig før existerer, Gennemgaaet 3 den skammelige Kjøbenhavnsk-akademiske Revention i Lærde Efterretn. over den norske Universitetssags- Skrifter. 4 Samlet en komisk-kritisk Afhandling om »Fidibus«, Udarbejdet 5 Noget om Statsfinants- og Rentekammeret, 6 Oversat Historie bagfra

af Vetter Jakob Launen, 7 Opskrevet mine forskellige Rejse-iaagttagelser, 8 Under Arbejde »Merkværdigheder om Sørum« for Landbeskrivnings-Selskabet, af hvilket jeg ellers for en Tid siden har udmeldt mig som pengeydende Kollega i Betragtning og paa Grund af: Selskabets udvidede store Fond ved de mange extraordinære Lemmer; — mit indgivende væsentlige literære Bidrag — Uopfyldelse af 8§' Slutning i Lovtillegget, — Mangelen af beraadslaende offentlige Møder og af samlet speciel Fortegnelse over alle Kontribuer til Beviis ved Regnskabet — Indskudenes Anvendelse pp.

Publici juris har jeg kun gjort et Par Hulbødninger i Journalen; og i vort Ugeblad, saavidt jeg nu erindrer. Oversættelse af B. Ankers Gravskrift over H. Kolbjørnsen; fortjent Æreminde over Universitetsrecensenten; Opfordring til Tjenestedyrenes mildere Behandling, Anke imod den Kølleske Skrivefacon, Forslag til latinske Bogstavers Almeenbrug. Vink om vort ønskede Læresæde, Procuratorne, Bøjdevejen, Forsvar for den atter angrebne Ottesen, Viatikum ad Orcum for en død Statsfange, i hvis Person jeg anseer alle gode Borgere fornærmede, mere om saadant i pol. fysisk Magazin for Aug. d. a. Fragment af et »Register uden Bog«, hvoraf Bogtryk har mere in petto og saa Intentionen i Overdaadsinskriftion-kiven med den glubske Sybaret under Vehiklet J. B. Sejren for de 3 V-r mod denne Invalid var næsten en Skam, men heri at have tænkt overensstemmende med saa mange retskafne Patrioter bliver mig altid en stor Glæde. Ikkun Sagens Vigtighed og min Afsky for alt Overmod bevægede mig ubevebnede til at staae frem og tale cum tot sumari oratores sedeant. Jeg ønsker med en vis tysk Skribent: »Luxus og Irreligiøsitet«. O! Fædreland maatte dog disse styrtende Laster blive dig saa fremmede, som deres Navn er dit Sprog fremmede! Ikkun nogle af dem, der ligesom have faaet Hævd paa at angive Smagen, bortskaffe al urigtig Pragt og Daarlighed, saa er Landet reddet og Mennesker blive igjen fødte, som Luther var! Een af disse beklagelige Mennesker, der gierne spøge med de helligste Ting, naar de troe at kunne vinde Dumheden og Letsindighedens usle Bifald, har skudt nogle besudlede Pile af uvist mod hvilken af de fra Scenen aftrædte.

»Qvod turpe bonis, decebat Crispinum«. Han fortjener vel intet Svar? Vos criticis iudices Laudinean vitio duci factum id aposteat«. Naar de opvæltende Bølger henflyde, staar Klippen renere tilbage.

Betræffende Dagens Literatur, da har, af hvad jeg i denne Tid har læst, mest interesseret mig 1. Hufelands »Kunst at forlænge Livet«, hvori forekomme Beskrivelser over højaldrende

Mennesker og Dyr med meget andet i en blomstrende Stil. Oversættelsen synes mig ganske flydende uagtet hvad den berlingske Kritik har anmærket. 2. Auktionskataloget over Velærv. Hr. Sprengmaves Efterladenskaber, meget naiv og vittig. 3. »Den geistlige Stand bør afskaffes af en kjek og oplyst Tænker. 4. »Fromt Forslag til Bisperne« om at give Slip paa $\frac{1}{2}$ Parten af deres overflødige Indkomster til nødvendige Skoleanstalter; bittert, men ikke ubeføjet. 5. Breve fra Sverrig i Univ.-Journalen. 6. Adskillige Artikler i Minerva, Samleren Iris & Hebe, Poulsens: Volkische Journal for Natur-, Menneske- og Statskundskab, hvori især en Karakteristik af Holsteneren Feltmarskalk Münnich. Pol. fysisk Mag., som er i Interdikt. 7. De franske Direktørers Levnet, forfattet i Begyndelsen af 1797 med nogle utidige Noter. 8. Tri juncta in uno. 9. Et Par Ord om Fejden mellem Patrioterne Rigels og Kolbjørnsen. Han kalder dem rettelig etsteds »Hvilken Trumf for Aristokratiet!« 10. Fleischer: Nat. Hist. 9. Del, 10de Bind, dog hans Stil er lang!

Det er paa Tid at slutte dette Brev, for hvis Udstrekning og Skynding jeg haaber Tilgivelse. Min Hilsen til vor Ven Haslef ved Lejlighed. Hans Missiv af 15. f. M. er rigtig indløben og skal besvares.

Maatte Skjebnen endnu legge mange behagelige Aar til Deres saa roesværdigen tilbagelagte. Honores moi d'un mot de reponse.

Salut & respect

Vangensten.

E. S. Sneen har nu ganske sagt os Farvel. Ulvene ere ved Haanden; i Mandags tog de vor Fætispe og en Hvalp paa Jordet.

A Dio —

Lyksalig Fest! —
